

Na osnovu člana 20. Statuta PRODUKTNE BERZE AD NOVI SAD Skupština na sednici održanoj 21.6.2021. godine donosi

## PRAVILA POSLOVANJA

### I OPŠTE ODREDBE

#### Član 1

1. Ovim Pravilima poslovanja Produktne berze AD Novi Sad (u daljem tekstu: Produktna berza) uređuju se:

- 1) članstvo na Produktnoj berzi;
- 2) kontrola i mere prema članovima Produktne berze;
- 3) informisanje i čuvanje poslovne tajne;
- 4) listing;
- 5) ispostavljanje naloga;
- 6) trgovanje;
- 7) vansudsko rešavanje sporova u trgovanju na Produktnoj berzi (posredovanje i berzanska arbitraža);
- 8) druga pravila u vezi sa berzanskim poslovanjem.

2. Ova Pravila poslovanja se objavljuju na internet stranici Produktne berze i istaknuta su i dostupna članovima Produktne berze u prostorijama Produktne berze.

#### Član 2

Pojedini izrazi, upotrebljeni u ovim Pravilima poslovanja i ostalim opštim aktima Produktne berze imaju sledeće značenje:

<b>Član</b>	<i>znači</i>	Domaće ili strano pravno lice ili poljoprivredno gazdinstvo koje je sa Produktnom berzom zaključilo ugovor o članstvu u skladu sa uslovima predviđenim ovim Pravilima poslovanja
<b>Poljoprivredno gazdinstvo</b>	<i>znači</i>	Porodično poljoprivredno gazdinstvo u skladu sa zakonom kojim se uređuju poljoprivreda i ruralni razvoj
<b>Nosilac poljoprivrednog gazdinstva</b>	<i>znači</i>	Fizičko lice - poljoprivrednik i preduzetnik koji obavlja poljoprivrednu proizvodnju, i koje je upisano u Registar poljoprivrednih gazdinstava kao nosilac porodičnog poljoprivrednog gazdinstva

<b>Identifikacioni dokument</b>	<i>znači</i>	Za građane Republike Srbije lična karta, za strane državljane pasoš ili drugi dokument priznat kao lični dokument za identifikaciju stranih državljana u skladu sa propisima Republike Srbije
<b>Pravo trgovanja</b>	<i>znači</i>	Pravo Članova da trguju na Spot i Terminskom tržištu posredstvom brokera zaposlenih na Produktnoj berzi
<b>Roba</b>	<i>znači</i>	Svaki proizvod koji se može fizički isporučiti, uključujući poljoprivredne proizvode, metale i njihove rude i legure i energente, u skladu sa ovim Pravilima poslovanja
<b>Vrednost ugovora</b>	<i>znači</i>	Ukupan iznos koji kupac mora da plati u okviru jedne transakcije
<b>Terminski/forvard ugovor</b>	<i>znači</i>	Nestandardizovan ugovor o kupoprodaji određene robe po unapred definisanoj ceni, a isporuka robe i konačno plaćanje vrši se određenog dana u budućnosti
<b>Listing</b>	<i>znači</i>	Spisak robe kojom se trguje na Produktnoj berzi
<b>Lična transakcija</b>	<i>znači</i>	Transakcija koju relevantno lice, lice sa kojim je u rodbinskoj vezi ili njegovo povezano lice u smislu zakona koji uređuje privredna društva zaključuje u svoje ime, bilo da je zaključuje za svoj ili za tuđ račun, odnosno transakcija koju treće lice zaključuje za račun relevantnog lica, lica sa kojim je relevantno lice u rodbinskoj vezi ili lica koje je povezano sa relevantnim licem u smislu zakona koji uređuje privredna društva
<b>Grupa</b>	<i>znači</i>	Deo Listinga koji čini grupa srodnih visoko standardizovanih vrsta robe
<b>Spot tržište</b>	<i>znači</i>	Segment tržišta Produktne berze na kome se roba isporučuje i preuzima u roku od sedam radnih dana nakon zaključenja berzanskog posla
<b>Terminsko tržište</b>	<i>znači</i>	Segment tržišta Produktne berze na kom rok isporuke robe ne može biti kraći od sedam radnih dana od zaključene transakcije i predviđen je ugovorom
<b>Nalog za trgovanje</b>	<i>znači</i>	Nalog koji u skladu sa ovim Pravilima poslovanja ispostavljaju Ovlašćeni predstavnici Članova na berzanskim sastancima za trgovanje određenom robom

<b>Uparenje naloga</b>	<i>znači</i>	Provera podudaranja elemenata naloga sa nalogom suprotnim po vrsti transakcije radi zaključenja transakcije
<b>Zona fluktuacije</b>	<i>znači</i>	Najveće dozvoljeno odstupanje cene robe u Zaključnici od berzanske cene, odnosno najveća dozvoljena razlika između berzanske cene robe i cene u Zaključnici
<b>Zaključnica</b>	<i>znači</i>	Ugovor o kupoprodaji robe, zaključen na Produktnoj berzi, u elektronskoj formi
<b>Posredovanje</b>	<i>znači</i>	Postupak posredovanja u rešavanju sporova u trgovanju na Produktnoj berzi
<b>Berzanska arbitraža</b>	<i>znači</i>	Arbitraža u slučaju spora u vezi sa transakcijama na Produktnoj berzi, koju sprovodi Beogradski arbitražni centar (BAC)
<b>Broker</b>	<i>znači</i>	Lice zaposleno na Produktnoj berzi sa dozvolom za obavljanje poslova brokera koju izdaje Komisija za hartije od vrednosti
<b>Direktor</b>	<i>znači</i>	Direktor Produktne berze
<b>Poslovna tajna</b>	<i>znači</i>	Podaci o kojima su Direktori zaposleni Produktne berze saznali vršenjem funkcije, odnosno rada, osim podataka koji su dostupni javnosti
<b>Relevantno lice</b>	<i>Znači</i>	Direktor i lica zaposlena na Produktnoj berzi
<b>Tarifnik</b>	<i>znači</i>	Tarifnik Produktne berze koji utvrđuje naknade i provizije koje Produktna berza naplaćuje

### Član 3

1. Sva dokumenta koja se podnose Produktnoj berzi u skladu sa ovim Pravilima poslovanja mogu biti na sprskom ili engleskom jeziku, sem ukoliko nije drugačije predviđeno posebnim aktom Produktne berze ili ugovorom sa Članom.
2. Sva dokumenta koja se podnose Produktnoj berzi mogu biti u originalu ili fotokopiji, ako drugačije nije propisano aktom Produktne berze ili ugovorom sa Članom.
3. Kada se ovim Pravilima poslovanja predviđa obaveza podnošenja fotokopije pasoša, podnosi se fotokopija prve strane pasoša.
4. Kada ova Pravila poslovanja predviđaju obavezu podnošenja izvoda iz stranog registra privrednih subjekata, takav izvod mora sadržati sledeće informacije:

- 1) zemlju registracije;

- 2) naziv poslovnog registra;
- 3) poslovno ime;
- 4) registarski broj; i
- 5) imena pravnih zastupnika.

#### **Član 4**

1. Zvanični kontakt između Produktne berze i Članova odvija se na sledeći način, sem ukoliko nije drugačije predviđeno ovim Pravilima poslovanja:

- 1) pisanim putem (pošta, mejl, mejl sa elektronskim potpisom) odgovarajuće potpisanim od strane Člana odnosno Produktne berze;
- 2) objavama na zvaničnom sajtu Produktne berze; ili
- 3) u hitnim slučajevima, usmenim porukama koje će biti bez odlaganja praćene pisanom beleškom koja sadrži sve materijalno važne elemente.

2. Obaveštenja i dokumentacija koja se u skladu sa ovim Pravilima poslovanja šalju putem mejla na određene mejl adrese koje su Članovi Produktnoj berzi dostavili kao svoje zvanične adrese za prijem elektronske pošte Produktne berze, smatraće se dostavljenim kada su poslani na tu adresu.

3. Poruke ili komunikacija u formi različitoj od one predviđene prethodnim stavom smatraće se nezvaničnom i informativne prirode.

4. Jezik komunikacije biće srpski ili engleski u skladu sa izborom Člana.

### **II POSLOVI PRODUKTNE BERZE**

#### **Član 5**

1. Produktna berza je pravno lice koje obavlja delatnost posredovanja u procesu trgovanja robom.

### **III ČLANSTVO**

#### **Član 6**

1. Domaća i strana pravna lica kao i poljoprivredna gazdinstva mogu postati Članovi Produktne berze u skladu sa ovim Pravilima poslovanja.

2. Članstvo se stiče zaključivanjem ugovora o članstvu sa Produktom berzom, nakon čega Članovi mogu trgovati na Spot i Termnskom tržištu posredstvom brokera zaposlenih na Produktnoj berzi.

3. Članstvo na Produktnoj berzi je neprenosivo, a prava povezana sa članstvom se ne mogu preneti na treće lice ni na privremenoj osnovi. Izuzetno, u slučaju da Član prestane da postoji a postoji pravni

naslednik, on može naslediti i članstvo u Produktnoj berzi, u slučaju da ispunjava uslove predviđene ovim Pravilima poslovanja.

4. Republika Srbija i Narodna banka Srbije mogu da trguju na Produktnoj berzi i imaju pravo trgovanja saglasno svojim tehničkim kapacitetima.

5. Članovi Produktne berze trguju u svoje ime i za svoj račun.

## **Uslovi za članstvo**

### **Član 7**

1. Da bi postalo Član Produktne berze i izvršavalo transakcije na Produktnoj berzi, domaće ili strano pravno lice odnosno poljoprivredno gazdinstvo mora ispunjavati sledeće uslove:

- 1) tehničke opremljenosti: Imati potrebne tehničke kapacitete da pristupi informacionom sistemu Produktne berze;
- 2) izvršiti uplatu članarine i ostalih naknada utvrđenih Tarifnikom za članstvo na Produktnoj berzi;
- 3) da bude u sistemu PDV-a.

2. U slučaju da Podnosilac zahteva za članstvo ima neizmirene finansijske obaveze prema Produktnoj berzi iz ranijeg perioda, dužan je da iste izmiri do dana podnošenja zahteva za članstvo u smislu ovih Pravila poslovanja. Ukoliko Podnosilac zahteva ne ispuni ovaj uslov, Direktor može odlučiti da li će zahtev za članstvo prihvatiti ili odbiti.

3. Da bi ispunio kriterijume za postojanje potrebnih tehničkih kapaciteta za pristup informacionom sistemu Produktne berze iz stava 1. tačka 2) ovog člana, Podnosilac zahteva za članstvo mora posedovati kompjuter koji ispunjava sledeće minimalne tehničke uslove:

- 1) internet brzina: 60/10 mbps;
- 2) operativni sistem: Windows 10;
- 3) pretraživač (Browser): Edge, Firefox ili Chrome (ažuriran na najnoviju dostupnu verziju);
- 4) antivirus: upotreba antivirusnog programa je obavezna.

4. Izuzetno od stava 1. tačke 3) ovog člana, poljoprivredno gazdinstvo koje nije evidentirano u sistemu PDV-a može da bude Član Produktne berze, ali neće imati pravo da ispostavlja naloge za trgovanje na Produktnoj berzi, odnosno neće imati pravo da trguje, sve dok se ne evidentira u sistemu PDV-a.

## **Prijem u članstvo**

### **Član 8**

1. Prijem u članstvo Produktne berze se vrši uplatom članarine i potpisivanjem Ugovora o članstvu.

## **Registar Članova**

### **Član 9**

1. Produktna berza vodi registar Članova u koji se upisuju sledeći podaci:

- 1) poslovno ime Člana koji je pravno lice, odnosno lično ime nosioca poljoprivrednog gazdinstva  
Člana koji je poljoprivredno gazdinstvo;
- 2) adresa sedišta/poljoprivrednog gazdinstva;
- 3) PIB, ako je primenjivo;
- 4) matični broj pravnog lica odnosno JMBG nosioca poljoprivrednog gazdinstva;
- 5) opredeljena e-mail adresa za prijem elektronske pošte Produktne berze;
- 6) datum prijema u članstvo;
- 7) datum isteka roka članstva;
- 8) spisak imenovanih Ovlašćenih predstavnika Člana i njihovi kontakt podaci (e-mail, telefon);
- 9) informacija o licu koje je određeno za kontakt sa Produktnom berzom i njegovi kontakt podaci (e-mail, internet stranica, telefon);
- 10) podaci o pravnim zastupnicima Člana;
- 11) datum i osnov prestanka Članstva.

### **Član 10**

1. Pre potpisivanja ugovora o članstvu strano pravno lice mora dostaviti sledeća dokumenta:

- 1) kopiju identifikacionog dokumenta pravnog zastupnika;
- 2) izvod nadležnog registra o registraciji podnosioca zahteva, izdat najkasnije 3 meseca pre podnošenja zahteva.

2. U slučaju da je strano pravno lice iz stava 1. ovog člana registrovano u verodostojnom javnom registru koji se vodi na engleskom jeziku, i koji omogućava pregled odgovarajućih podataka o tom pravnom licu, umesto dokumenta iz stava 1. tačke 2) ovog člana predmetno pravno lice može uputiti Produktnu berzu na internet stranicu na kojoj se mogu pronaći potrebni podaci.

3. Verodostojnost javnog registra ceni Produktna berza.

## **Ugovor o članstvu**

### **Član 11**

1. Ugovor o članstvu u Produktnoj berzi između Produktne berze i Člana između ostalog sadrži:

- 1) prava i obaveze Produktne berze i Člana u vezi sa zaključenjem transakcija;
- 2) izjavu Člana da je upoznat sa ovim Pravilima poslovanja i da je saglasan sa kontrolom poslovanja od strane ovlašćenih lica Produktne berze, u delu koji se odnosi na trgovanje na Produktnoj berzi, kao i ugovornim kaznama koje se plaćuju u skladu sa ovim Pravilima poslovanja;
- 3) izjavu Člana da u slučaju spora u vezi transakcija zaključenih na Produktnoj berzi prihvata rešavanje spora putem Posredovanja i Berzanske arbitraže koju sprovodi BAC.

## **Prava Članova**

### **Član 12**

1. Svi članovi mogu istovremeno, ravnopravno i pod jednakim uslovima da imaju jednak pristup informacijama o robi kojom se trguje.
2. Svi članovi mogu istovremeno, ravnopravno i pod jednakim uslovima da ispostavljaju naloge za kupovinu, odnosno prodaju kroz informacioni sistem Produktne berze.
3. Član ima sledeća prava:
  - 1) da trguje na Produktnoj berzi posredstvom brokera koji zastupaju Članove Produktne berze i trguju na Produktnoj berzi u ime i za račun Članova;
  - 2) da koristi informacioni sistem Produktne berze u skladu sa ovim Pravilima poslovanja i drugim aktima Produktne berze;
  - 3) da ispostavlja pritužbe Produktnoj berzi, koje je Direktor dužan da uzme u razmatranje;
  - 4) druga prava u skladu sa, ovim Pravilima poslovanja i Ugovorom o članstvu.

## **Obaveze Članova**

### **Član 13**

1. Članovi Produktne berze su dužni da kontinuirano:
  - 1) se pridržavaju svih akata Produktne berze i Ugovora o članstvu koji su zaključili sa Produktnom berzom,
  - 2) se pridržavaju načela etičkog kodeksa propisanog ovim Pravilima poslovanja,
  - 3) profesionalno, savesno i u skladu sa dobrim poslovnim običajima i poslovnim moralom obavljaju poslove na Produktnoj berzi,

- 4) bez odlaganja pisanim putem obaveštavaju Robnu berzu o promenama koje se odnose na uslove na osnovu kojih su stekli članstvo na Produktnoj berzi, kao i promenama podataka iz Zahteva za prijem u članstvo Berze uključujući i dokumentaciju dostavljenu uz date zahteve,
- 5) plaćaju članarinu, proviziju od zaključenih poslova trgovanja i druge naknade utvrđene Pravilnikom o tarifi Produktne berze,
- 6) izvršavaju obaveze po poslovima zaključenim na Produktnoj berzi, u skladu sa ovim Pravilima poslovanja,
- 7) sarađuju u dobroj veri u slučaju Posredovanja;
- 8) ispunjavaju druge obaveze utvrđene ovim Pravilima i drugim aktima Berze, uključujući plaćanje ugovornih kazni.

### **Privremena suspenzija prava trgovanja**

#### **Član 14**

1. Produktna berza može privremeno suspendovati pravo trgovanja Člana:

- 1) po zahtevu Člana da mu se privremeno suspenduje pravo trgovanja;
- 2) ukoliko uslovi za ostvarivanje prava trgovanja nisu ispunjeni;
- 3) kao deo mera Produktne berze prema Članu.

2. Suspenzija prava trgovanja se može odnositi na sve ili pojedine robe, kao i na sve ili pojedinačne Ovlašćene predstavnike Člana.

#### **Član 15**

1. Član može zatražiti privremenu suspenziju sopstvenog prava trgovanja ili svog opredeljenog Ovlašćenog predstavnika bez navođenja razloga ili objašnjenja, a u tom slučaju Produktna berza će bez odlaganja suspendovati njegovo pravo trgovanja ili određenog Ovlašćenog predstavnika tog Člana.

2. U slučaju da su prava trgovanja Člana suspendovana na njegov zahtev, Produktna berza će bez odlaganja vratiti pravo trgovanja Članu na njegov zahtev za nastavak prava trgovanja, pod uslovom da Član ispuni uslove potrebne za ostvarivanje prava trgovanja. Isto važi i za suspenziju prava trgovanja opredeljenog Ovlašćenog predstavnika Člana iz stava 1. ovog člana.

#### **Član 16**

1. Produktna berza će suspendovati pravo trgovanja Člana u određenoj grupi ili određenom vrstom robe ukoliko prestane da ispunjava uslove potrebne za članstvo u Produktnoj berzi ili za ostvarivanje prava trgovanja za tu Grupu/vrstu robe.



2. Produktna berza će suspendovati pravo trgovanja Člana za određenu grupu odnosno određenu vrstu robe ukoliko Član ne izvrši plaćanje naknada Produktne berze u roku od tri (3) radna dana nakon prijema pisanog obaveštenja.

3. Pravo trgovanja se može suspendovati istovremeno iz više razloga. Ako se suspenzija prava trgovanja mora doneti iz više razloga, za svaki razlog se donosi zasebna odluka i donose se posebne odluke o vraćanju prava trgovanja po svakom razlogu.

4. Ako razlog za suspenziju prava trgovanja više ne postoji, Produktna berza će po saznanju za prestanak razloga za suspenziju ili na zahtev Člana bez odlaganja ukinuti suspenziju.

### **Član 17**

1. Direktor odlučuje o suspenziji i ukidanju suspenzije prava trgovanja.

2. Vreme trajanja suspenzije i uslovi za vraćanje prava trgovanja utvrđuju se u Odluci o suspenziji prava trgovanja na način koji ne ugrožava sigurnost trgovanja i plaćanja na Produktnoj berzi, i koji omogućava vraćanje prava u skladu sa interesima Članova.

3. Članovi Produktne berze su dužni da plate pripadajuću naknadu za članstvo za period u kome im je suspendovano pravo trgovanja.

### **Član 18**

1. U periodu u kom je pravo trgovanja Člana suspendovano, opšta prava i obaveze Člana će se menjati na sledeći način, tako da Član čije je pravo trgovanja suspendovano:

- 1) ne može trgovati robama na Produktnoj berzi na koje se odnosi suspenzija, ne može ispostavlјati naloge, ne može zaključiti transakciju, ali može posmatrati trgovanje dok je suspenzija na snazi;
- 2) nalozi koje je Član ispostavio za vrste robe na koje se odnosi suspenzija biće povučeni;
- 3) će redovno izvršiti transakcije koje su zaključene pre nego što mu je suspendovano pravo trgovanja;
- 4) izvršiće obaveze koje su nastale iz njegovog prava trgovanja dok je to pravo bilo na snazi.

### **Prestanak članstva**

### **Član 19**

1. Članstvo u Produktnoj berzi prestaje:

- 1) po isteku, otkazivanju ili raskidu Ugovora o članstvu;
- 2) kada Član prestane da postoji;
- 3) kao posledica mere izrečene u skladu sa članom 46. ovih Pravila poslovanja.

2. Kada članstvo u Produktnoj berzi prestane, bivši Član nema pravo da zahteva povraćaj naknada ili drugih nadoknada od Produktne berze uključujući i one koje su plaćene za period koji u trenutku prestanka članstva još uvek nije istekao.

### **Ovlašćeni predstavnici Članova**

#### **Član 20**

1. Ovlašćeni predstavnici Članova su fizička lica opredeljena od strane Člana za trgovanje na Produktnoj berzi što im daje pravo da komuniciraju i posluju sa Produktnom berzom, npr. ispostavljaju naloge za trgovanje Brokerima u ime Člana.

### **V ETIČKI KODEKS**

#### **Član 21**

1. Članovi, Ovlašćeni predstavnici Članova i relevantna lica Produktne berze dužni su da posluju i trguju na Produktnoj berzi u skladu sa dobrom poslovnom praksom i etičkim standardima, kao i da se ponašaju na način koji neće naneti štetu reputaciji Produktne berze.

2. Članovima koji učestvuju u trgovanju na Produktnoj berzi, Ovlašćenim predstavnicima, kao i relevantnim licima Produktne berze, zabranjeno je između ostalog sledeće ponašanje:

- 1) preduzimanje zajedničkih radnji sa ciljem da se uspostavi cena robe na nerealnom nivou u cilju ostvarivanja profita;
- 2) obavljanje transakcija u kojima nema stvarne promene vlasništva nad trgovanom robom;
- 3) navođenje trećih lica da kupuju ili prodaju robu savetujući ih da se očekuje pad ili rast cene robe, dok je stvarni motiv davanja takvih saveta uticaj na cenu robe;
- 4) navođenje trećih lica da kupuju ili prodaju robu namernim širenjem neistinitih podataka.

#### **Član 22**

1. Članovima, Ovlašćenim predstavnicima Članova i relevantnim licima Produktne berze nije dozvoljeno da:

- 1) šire informacije u vezi sa robom koje su neistinite, pogrešne ili nepotpune;
- 2) učestvuju u poslovnim aktivnostima vezanim za trgovinu na Produktnoj berzi, a koje se vrše sa ciljem da prevare ostale Članove Produktne berze;
- 3) obavljaju poslovne operacije i aktivnosti koje su nespojive sa njihovim angažovanjem sa Produktnom berzom jer ih dovode u poziciju sukoba interesa.

### **Član 23**

1. Članovi, Ovlašćeni predstavnici Članova i relevantna lica Produktne berze dužni su da se suzdrže od širenja glasina koje mogu uticati na trgovinu robom.

2. Licima navedenim u stavu 1. ovog člana dozvoljeno je da diskutuju o nezvaničnim informacijama koje se odnose na poslovanja obavljena na Produktnoj berzi ili o takvim informacijama objavljenim u medijima, ali samo ako izričito kažu da su te informacije nezvanične ili ako izričito pruže izvor informacija.

### **Član 24**

1. Relevantnim licima Produktne berze je zabranjeno:

- 1) da budu zaposlena ili na drugi način angažovana od strane Člana;
- 2) da zaključuju lične transakcije ukoliko to uključuje zloupotrebu ili otkrivanje insajderskih ili drugih poverljivih informacija;
- 3) da nagovaraju drugo lice na zaključivanje transakcije robom;
- 4) da otkrivaju drugom licu bilo koje informacije ili mišljenja, osim u okviru redovnog ovlašćenja, ako relevantno lice zna, ili bi trebalo znati, da će takvo postupanje uticati na to drugo lice da:

(1) zaključi transakciju robom,

(2) savetuje ili nagovara treće lice na zaključivanje takve transakcije;

- 5) šire informacije koje su neistinite, pogrešne ili nepotpune;
- 6) učestvuju u poslovnim aktivnostima vezanim za trgovanje na Produktnoj berzi, a koje se vrše sa ciljem da prevare ostale Članove;
- 7) da obavljaju poslovne operacije i aktivnosti koje su nespojive sa njihovim angažovanjem sa Produktnoj berzi.

## **VI KONTROLA ČLANOVA**

### **Član 25**

1. Ovim odeljkom Pravila poslovanja definišu se bliži uslovi i način sprovođenja kontrole Članova u vezi sa trgovanjem robom, a u cilju sprečavanja i otkrivanja povreda integriteta tržišta, ovih Pravila poslovanja Produktne berze.

## **Predmet i vrste kontrole**

### **Član 26**

1. Produktna berza vrši kontrolu Članova u vezi sa trgovanjem tržišnim materijalom, a naročito u delu poslovanja koji se odnosi na transakcije zaključene na Produktnoj berzi i ispostavljene naloge, u cilju sprečavanja i otkrivanja povreda integriteta tržišta, ovih Pravila poslovanja.
2. Kontrola koju sprovodi Produktna berza može biti kontinuirana ili neposredna.
3. Neposredna kontrola sprovodi se po nalogu Direktora kada:
  - 1) u sprovođenju kontinuirane kontrole budu utvrđene okolnosti koje ukazuju na postojanje osnova sumnje da je došlo do nezakonitosti, odnosno nepravilnosti, u poslovanju Člana ; ili
  - 2) na osnovu informacija iz predstavi i obaveštenja fizičkih i pravnih lica, Članova i drugih izvora informisanja budu utvrđene okolnosti koje ukazuju na postojanje osnova sumnje da je u poslovanju Člana došlo do nezakonitosti, odnosno nepravilnosti.

## **Lice koje vrši kontrolu**

### **Član 27**

1. Poslove iz člana 32. ovih Pravila poslovanja, vrši:
  - 1) zaposleni Produktne berze raspoređen na radnom mestu za obavljanje poslova kontrole (u daljem tekstu: Berzanski kontrolor),
  - 2) drugo lice u skladu sa odredbama ovih Pravila poslovanja.
2. Berzanski kontrolor mora imati najmanje tri godine iskustva u trgovanju na tržištu robe, odnosno na poslovima trgovanja robom i visoko obrazovanje
3. U postupku kontrole, po pisanom ovlašćenju Direktora, mogu učestvovati i druga lica radi prikupljanja i obrade podataka i dokumentacije koja se odnose na poslovanje, zaposlene ili imovinu Člana.

## **Zabrana povrede integriteta trgovanja**

### **Član 28**

1. Zabranjeno je na Produktnoj berzi vršiti radnje kojom se vrši zloupotreba trgovanja utvrđena ovim Pravilima poslovanjakoja obuhvata:

- 1) manipulaciju;
- 2) zloupotrebu insajderske informacije.

2. Produktna berza vrši poslove kontrole trgovanja u cilju otkrivanja i sprečavanja zloupotreba prilikom trgovanja i u tim poslovima primenjuje postupke i mere u skladu sa ovim Pravilima.

### **Zabrana manipulacije**

#### **Član 29**

1. Član postupa suprotno ovim Pravilima poslovanja ako vrši ili pokušava da izvrši, odnosno učestvuje u vršenju radnji koje imaju obeležja zloupotrebe trgovanja utvrđene ovim Pravilima poslovanja, uključujući ali ne ograničavajući se i na jednu ili više sledećih aktivnosti:

- 1) sukcesivno ispostavljanje naloga za istu robu sa ciljem stvaranja lažne slike u javnosti o ponudi, tražnji, ceni ili količini robe;
- 2) udruživanje više lica koja uzajamnim transakcijama podižu, odnosno pokušavaju da održavaju cenu robe na nerealnom ili veštačkom nivou;
- 3) udruživanje više lica koja uzajamnim transakcijama snižavaju, odnosno pokušavaju da snize cenu na veštački nizak nivo, nakon čega se vrši kupovina robe;
- 4) ispostavljanje naloga za trgovanje sa namerom da se opozovu pre izvršenja;
- 5) širenje lažnih ili obmanjujućih informacija putem medija koje su od uticaja na ponudu, tražnju, količinu ili cenu robe, ukoliko su znali ili morali znati da su informacije neistinite i da mogu dovesti u zabludu.

### **Zabrana zloupotrebe insajderskih informacija**

#### **Član 30**

1. Lice kome su dostupne insajderske informacije ne sme ih koristiti tako da:

- 1) preporučuje ili navodi druge osobe da na osnovu insajderske informacije steknu ili otuđe robu na koji se ta informacija odnosi;
- 2) otkriva i čini dostupnim insajderske informacije drugom licu, osim ako se informacija otkrije i učini dostupnom u redovnom poslovanju, profesiji ili dužnosti;
- 3) upotrebi za učešće ili da nudi drugom licu radi uzimanja učešća u zaključivanju transakcija u vezi sa robom na koju se insajderska informacija odnosi.

### **Kontrola povrede Pravila poslovanja**

#### **Član 31**

1. Član postupa suprotno ovim Pravilima poslovanja ako ne ispunjava svoje propisane obaveze prema Produktnoj berzi i ne poštuje zabrane utvrđene ovim Pravilima poslovanja, kao i u slučaju:

- 1) ispostavljanja naloga za prodaju kod kojih nije obezbeđena saobraznost robe sa elementima upisanim u nalogu;
- 2) neurednog ispunjavanja obaveza po berzanskim transakcijama većeg obima ili ponavljanje ovakvog postupanja;
- 3) odbijanja da se pisano i/ili usmeno izjasni u postupku kontrole Člana,
- 4) da ne dostavi potpunu i urednu dokumentaciju po zahtevu berzanskog kontrolora, ili drugog ovlašćenog lica ili je dostavi neblagovremeno,
- 5) vrši radnje koje nisu u interesu poslovanja Produktne berze i koje narušavaju ugled Produktne berze.

### **Mere i postupci za otkrivanje i sprečavanje zloupotreba**

#### **Član 32**

1. U cilju otkrivanja i sprečavanja zloupotreba, Produktna berza primenjuje sledeće postupke:

- 1) sistematsko prikupljanje i analiza podataka o trgovanju i ostalih raspoloživih podataka,
- 2) praćenje trendova i otkrivanje bitnih odstupanja u kretanju cene ili prometa pojedinih vrsta robe,
- 3) praćenje trendova i otkrivanje bitnih odstupanja u učestalosti ispostavljanja naloga za trgovanje, njihove prisutnosti na tržištu i njihove realizacije u zaključenim transakcijama,
- 4) praćenje i analiza formiranja cene u okviru pojedinih faza trgovanja u trgovanju pojedinim vrstama robe,
- 5) praćenje povezanosti između objava Članova u vezi sa kretanjem prometa i cena pre ili nakon javne objave,
- 6) praćenje povezanosti između objava tržišnih analiza Članova Berze ili sa njima povezanih lica sa njihovim trgovanjem pojedinim vrstama robe i kretanjem cena i prometa pre ili nakon objave tih analiza,
- 7) sprovodi kontrolu nad poslovanjem Članova,
- 8) pribavlja dodatne informacije i izveštaje od Članova.

### **Indikatori procene pri utvrđivanju sumnje na manipulacije**

#### **Član 33**

1. Prilikom procene koje aktivnosti Člana ili drugog lica su takvog karaktera da mogu ukazivati na eventualnu manipulaciju, Produktna berza uzima u obzir specifične okolnosti svakog pojedinačnog slučaja, kao i sledeće:

- 1) da li aktivnost ima značajan uticaj na ponudu, tražnju i cenu robe,

- 2) da li aktivnost narušava integritet trgovanja,
- 3) da li su nastupile značajne promene uslova,
- 4) nalaze eventualnih ranijih slučajeva,
- 5) vrstu robe.

### **Postupak kontrole nad Članom Berze**

#### **Član 34**

1. Produktna berza vrši poslove kontrole nad trgovanjem na berzi i poslovanjem Članova u vezi sa poslovima koje obavljaju na Produktnoj berzi, i preduzima mere iz svoje nadležnosti radi obezbeđenja organizovanog, nesmetanog, poštenog i efikasnog funkcionisanja trgovanja , u skladu sa odredbama ovih Pravila poslovanja.

2. Berzanski kontrolor i drugo ovlašćeno lice je samostalan u vršenju kontrole u granicama ovlašćenja utvrđenih ovim Pravilima poslovanja i drugih akata donetih na osnovu ovih Pravila.

#### **Kontinuirana kontrola**

#### **Član 35**

1. Kontinuiranu kontrolu nad trgovanjem i kontrolu poslovanja Članova u vezi sa poslovima koje zaključuju na Produktnoj berzi, Berza vrši:

- 1) kontrolom ispostavljenih naloga;
- 2) u realnom vremenu tokom berzanskog sastanka;
- 3) po završetku berzanskog sastanka, analizom informacija o trgovanju.

2. U postupku kontinuirane kontrole ispostavljenih naloga od strane Članova, praćenja izvršenja obaveza po zaključenim transakcijama, analizom izveštaja, obaveštenja i drugih podataka koje dostavljaju Članovi utvrđuje se da li Članovi postupaju u skladu sa Pravilima poslovanja, dostavljaju podatke u propisanoj formi i rokovima, kao i ispravnost dostavljenih podataka.

3. Postupak kontinuirane kontrole sprovodi se proverom da li ispostavljeni nalozi ispunjavaju propisane elemente, kontrolom blagovremenosti i potpunosti izveštaja i obaveštenja koje Član dostavlja Produktnoj berzi u skladu sa ovim Pravilima poslovanja.

4. Kada se prilikom kontrole iz ovog člana utvrde okolnosti iz kojih proizilaze osnovi sumnje na postojanje nepravilnosti o tome se obaveštava Direktor, koji odlučuje o pokretanju neposredne kontrole po službenoj dužnosti, odnosno o primeni drugih mera.

#### **Neposredna kontrola**

### **Član 36**

1. Neposredna kontrola pokreće se tako što Direktor izdaje nalog za sprovođenje kontrole.
2. Nalog sadrži podatke o Članu, o vrsti neposredne kontrole, predmetu neposredne kontrole, licu koje će sprovesti kontrolu, vreme i mesto izdavanja, potpis i pečat.
3. Direktor uvek može da izmeni ili da povuče nalog za sprovođenje neposredne kontrole, odlukom sa obrazloženjem.

### **Član 37**

1. Ukoliko trgovanje bilo kojom robom pokaže neuobičajeno kretanje cene, količine ili aktivnost Člana, ovlašćeno lice Berze ga identifikuje kao predmet posebne analize i praćenja.
2. Ukoliko neuobičajena kretanja i aktivnosti u smislu stava 1. ovog člana nije moguće objasniti na osnovu raspoložive dokumentacije, podataka i informacija, berzanski kontrolor sačinjava specijalni izveštaj i isti sa svim do tada prikupljenim informacijama i podacima.
3. Specijalni izveštaji predstavljaju poslovnu tajnu za sve učesnike koji su učestvovali u formiranju izveštaja i mogu se dostavljati samo direktoru.
4. Neposrednu kontrolu poslovanja Člana, Produktna berza može da vrši i po pisanoj inicijativi drugog Člana, odnosno drugog zainteresovanog lica, a inicijativa mora biti obrazložena tako da se iz nje jasno vidi u čemu se sastoji nedozvoljeno postupanje Člana u vezi sa poslovima koje obavljaju na Produktnoj berzi i posledice koje ono izaziva ili može izazvati.

### **Postupak neposredne kontrole**

### **Član 38**

1. Neposrednu kontrolu nad trgovanjem i kontrolu poslovanja Članova u vezi sa poslovima koje zaključuju na Produktnoj berzi, Berza vrši pregledom dokumentacije, evidencija i poslovnih knjiga Člana.
2. U postupku kontrole koji vrši Berza, koriste se sve raspoložive informacije o izdavaocu, elektronski, finansijski i drugi informacioni servisi.
3. Kontrolu u smislu prethodnog stava, Produktna berza može izvršiti u poslovnim prostorijama Člana ili zahtevati da joj se data dokumentacija i knjige dostave u sedište.
4. Kontrolu poslovanja Člana u smislu ovog člana, nije potrebno prethodno najaviti.



5. Član Produktne berze dužan je da licu koje sprovodi kontrolu pruži neophodnu stručnu i tehničku podršku u kontroli poslovnih knjiga i drugih dokumenata koje Član Produktne berze vodi i obrađuje u elektronskom obliku.

### **Član 39**

1. Ako u postupku kontrole koji se vrši u poslovnim prostorijama Člana berzanski kontrolor i/ili lice iz člana 27. stav 1. tačka 2) ovih Pravila poslovanja ne zatekne Ovlašćenog predstavnika Člana, dati postupak izvršiće se bez njegovog prisustva, izuzev kada po oceni lica koje sprovodi kontrolu postupak kontrole nije moguće izvršiti u odsustvu Ovlašćenog predstavnika Člana u kom slučaju će lice koje sprovodi kontrolu uputiti poziv Ovlašćenom predstavniku Člana da u određeno vreme bude prisutno radi vršenja kontrole, a dato lice je dužno da postupi po pozivu ili da omogući izvršenje kontrole imenovanjem lica koje će ga u datom slučaju zameniti.

2. Postupanjem Ovlašćenog predstavnika Člana suprotno stavu 1. ovog člana smatraće se da je član Produktne berze odbio da pruži informacije, dokaze i dokumentaciju u postupku kontrole, te da je izvršio radnju koja je Članu zabranjena ovim Pravilima poslovanja.

3. Lice koje sprovodi kontrolu može uzimati izjave od lica ovlašćenih za zastupanje Člana, Ovlašćenih predstavnika Člana, lica zaposlenih ili angažovanih kod Člana kao i od drugih lica koja imaju saznanje od interesa za postupak kontrole, te može zatražiti pisano izjašnjenje od navedenih lica. Izjave i objašnjenja se mogu dati pisano ili uzeti na zapisnik.

### **Član 40**

1. Ako licu koje sprovodi kontrolu bude onemogućeno da pri obavljanju kontrole pregleda opšta akta, poslovne knjige, izvode sa računa, prepisku i druge dokumente uključujući i elektronske medije, evidenciju o telefonskim pozivima i drugim oblicima korespondencije i ostale podatke koje su Članovi Produktne berze u obavezi da poseduju ili bude onemogućeno da izvrši kontrolu, sastaviće o tome zapisnik.

2. Smatra se da Član nije omogućio licu koje sprovodi kontrolu da izvrši kontrolu ako postupi suprotno stavu 1. ovog člana, kao i u sledećim slučajevima:

- 1) ako u određenom roku ne dostavi sve tražene dokumente i podatke, a naročito podatke kojima je Član Produktne berze dužan da raspolaže prema ovim Pravilima poslovanja;
- 2) ako dostavi podatke koji nisu tačni;
- 3) ako licima koja sprovode kontrolu ne obezbedi neophodne uslove za vršenje kontrole;
- 4) ako se lice ovlašćeno za zastupanje ili drugo lice zaposleno ili na drugi način angažovano kod Člana Produktne berze ne odazove pozivu za sprovođenje neposredne kontrole u prostorijama Produktne berze, a izostanak ne opravda ili ne ovlasti drugo lice da učestvuje u postupku; i
- 5) ako u postupku kontrole ne obezbedi prisustvo lica čiji je iskaz od značaja za vođenje postupka.

## Izveštaj o kontroli

### Član 41

1. Po sprovednom postupku neposredne kontrole lice koje je sprovelo kontrolu priprema izveštaj o kontroli koji dostavlja na razmatranje i usvajanje Direktor, sa navedenim podacima o sledećem:

- 1) Članu Produktne berze nad kojim je sprovedena kontrola,
- 2) licu koje je sprovelo kontrolu,
- 3) datumu naloga za kontrolu,
- 4) razlogu i predmetu neposredne kontrole,
- 5) kratkom pregledu aktivnosti u toku postupka neposredne kontrole; i
- 6) opis utvrđenih povreda, navođenjem svake utvrđene povrede pojedinačno:

(1) odredba propisa koja je prekršena,

(2) činjenice iz kojih proizilazi utvrđena povreda,

(3) dokazi za postojanje navedenih činjenica, i

(4) ako postoji sumnja da konstatovano kršenje takođe znači prekršaj, privredni prestup ili krivično delo, navođenje odgovarajuće kaznene odredbe.

2. Izveštaj o kontroli poslovanja člana Berze se dostavlja kontrolisanom Članu Berze,

## VII MERE PREMA ČLANOVIMA

### Član 42

1. Direktor može Članovima i Ovlašćenim predstavnicima Članova izreći mere na osnovu obrazložene odluke, za svako neizvršenje, nepotpunost ili kašnjenje u izvršavanju obaveza predviđenih ovim Pravilima poslovanja, uključujući netačno izvršenje obaveza u vezi sa transakcijama na Produktnoj berzi.

2. U slučaju da Član prekrši ova Pravila poslovanja, mogu se izreći sledeće mere:

- 1) opomena;
- 2) novčani penal;
- 3) suspenzija prava trgovanja; i
- 4) prestanak članstva.

3. U slučaju da Ovlašćeni predstavnik Člana prekrši ova Pravila poslovanja, mogu se izreći sledeće mere:

- 1) opomena;
- 2) suspenzija statusa Ovlašćenog predstavnika; i
- 3) ukidanje statusa Ovlašćenog predstavnika.

## **Opomena**

### **Član 43**

1. Opomena se može izreći kao mera u slučaju manjeg kršenja ovih Pravila poslovanja, pri čemu ona uključuje i upozorenje na mogućnost buduće primene težih mera.
2. Produktna berza će objaviti činjenicu da je izrečena opomena objavljivanjem odgovarajuće odluke na svojoj internet stranici.

## **Novčani penal**

### **Član 44**

1. Novčani penal u smislu ovih Pravila poslovanja označava ugovornu kaznu u smislu zakona koji uređuje obligacione odnose.
2. Direktor može izreći novčani penal Članovima zbog ozbiljnijih kršenja ovih Pravila poslovanja.
3. Novčani penal iznosi 200.000,00 (dve stotine hiljada) dinara za Članove.
4. Izuzetno od prethodnog stava, u slučaju neizvršenja obaveze iz zaključene transakcije prilikom trgovanja na Produktnoj berzi, Član plaća novčani penal u iznosu od 2% vrednosti zaključenog a neizvršenog posla.
4. Novčani penali se uplaćuju na račun Produktne berze u roku od osam (8) dana od prijema konačne odluke. U slučaju kašnjenja sa plaćanjem Član plaća zateznu kamatu koja se obračunava za period koji počinje od dana kašnjenja.
5. Produktna berza će objaviti činjenicu da je izrečena novčana kazna objavljivanjem odluke na svojoj internet stranici.

## **Suspenzija prava trgovanja**

### **Član 45**

1. Suspenzija prava trgovanja se vrši Odlukom Direktora u skladu sa odredbama čl. 14-18. ovih Pravila poslovanja, i može biti potpuna ili se odnositi samo na određene robe.

2. Produktna berza će objaviti činjenicu da je pravo trgovanja Člana suspendovano objavljivanjem odgovarajuće odluke na svojoj internet stranici.

3. Suspenzija proizvodi pravno dejstvo danom objavljivanja.

### **Prestanak članstva**

#### **Član 46**

1. U slučajevima ozbiljnih ili učestalih kršenja ovih Pravila poslovanja, Direktor može doneti Odluku o prestanku članstva Članu, što je ujedno i razlog za raskid Ugovora o članstvu.

2. Kršenja iz stava 1. ovog člana, između ostalog, uključuju:

- 1) manipulacije;
- 2) korišćenje, otkrivanje i zloupotreba insajderskih informacija na Produktnoj berzi; i
- 3) neuredno ispunjavanje obaveza po berzanskim transakcijama većeg obima ili ponavljanje ovakvog postupanja Člana.

3. Odlukom o prestanku članstva može se zabraniti bivšem Članu da postane Član u periodu do pet godina od odluke. Takođe, može se zabraniti akcionarima, članovima uprave i članovima poljoprivrednog gazdinstva bivšeg Člana Produktne berze da nastupaju u bilo kojoj od ovih funkcija u bilo kom drugom Članu u periodu do pet godina od odluke.

4. Produktna berza će objaviti činjenicu da je članstvo Člana prestalo objavljivanjem odgovarajuće odluke na svojoj internet stranici.

## **VIII. INFORMISANJE I ČUVANJE POSLOVNE TAJNE**

### **Informisanje Produktne berze**

#### **Član 47**

1. Članovi su dužni da obaveste Robnu berzu o nastupanju sledećih slučajeva:

- 1) bitne promene u poslovanju Člana;
- 2) promena okolnosti koje bi mogle uticati na solventnost ili likvidnost Člana;
- 3) promene informacija upisanih u Agenciji za privredne registre Srbije ili u neki drugi registar, prema potrebi;
- 4) pokretanju postupka od strane nadležnog organa ili neke druge berze protiv Člana; i
- 5) pokretanju postupka likvidacije odnosno stečaja.

2. Obaveštenja iz stava 1. ovog člana dostavljaju se Produktnoj berzi odmah nakon događaja ili promene koja se prijavljuje.

3. Podatke iz ovog člana, Produktna berza može da koristi samo radi obavljanja kontrole članova i praćenja trgovanja, a isti predstavljaju poslovnu tajnu.

## **Poslovna tajna**

### **Član 48**

1. Poslovna tajna su podaci o kojima su članovi uprave i zaposleni Produktne berze saznali vršenjem funkcije, odnosno rada, osim podataka koji su dostupni javnosti, uključujući:

- 1) dokumenta ili informacije, koje se čuvaju ili sastavljaju na bilo koji način i koji su kao takvi označeni od strane Produktne berze, a koji bi, da se učine poznatim trećoj strani, mogli negativno uticati na Produktnu berzu, njene interese i/ili poslovnu reputaciju, i/ili interese i/ili poslovnu reputaciju Članova;
- 2) dokumenta i informacije koji imaju komercijalnu vrednost a nisu dostupni široj javnosti, niti trećim licima koja bi to mogla da iskoriste za komercijalnu korist, a zaštićeni su odgovarajućim merama u skladu sa propisima, poslovnom politikom, ugovornim obavezama ili odgovarajućim standardima i čije bi širenje trećim licima moglo naštetiti interesima i/ili poslovnom ugledu Produktne berze ili Članova.

2. Dokument ili informacija se ne smatraju poslovnom tajnom ako su određeni kao takvi sa ciljem prikrivanja krivičnog dela, zloupotrebe ovlašćenja ili nekog drugog protivpravnog dela ili radnje od strane domaćeg ili stranog pravnog ili fizičkog lica.

3. Dokument ili informacija se ne smatraju poslovnom tajnom ako bi označavanje takve informacije ili dokumenta kao poslovne tajne predstavljalo kršenje propisa.

4. Poslovna tajna obuhvata bilo koju informaciju koja ima komercijalnu vrednost zato što nije opšte poznata niti je dostupna trećim licima koja bi njenim korišćenjem ili saopštavanjem mogla ostvariti ekonomsku korist, a naročito sledeća dokumenta i informacije:

- 1) koje je Produktna berza označila kao poslovnu tajnu;
- 2) koje je nadležni organ označio kao poslovnu tajnu;
- 3) koje je Produktnoj berzi dostavio Član ili neko drugo lice koje posluje sa Produktnom berzom a označeni su kao poslovna tajna od strane tog lica, o čemu su obavestili Produktnu berzu;
- 4) koje je Produktna berza označila podacima od posebnog značaja, uključujući posebno podatke prikupljene tokom postupka kontrole, u skladu sa čl. 25-41. ovih Pravila poslovanja, i one koji se odnose na trgovinu na Produktnoj berzi;
- 5) koje se odnose na naknadu zaposlenih Produktne berze i drugih angažovanih lica;

- 6) tehničku dokumentaciju koja se odnosi na sistem trgovanja Produktne berze;
- 7) komercijalne ugovore Produktne berze, bez obzira na drugu ugovornu stranu; i
- 8) koji su u drugim podzakonskim aktima Produktne berze označeni kao Poslovne tajne.

### **Čuvanje poslovne tajne**

#### **Član 49**

1. Direktor, relevantna lica, zaposleni i lica koja su u bilo kom svojstvu angažovana od strane Produktne berze dužni su da čuvaju podatke koji predstavljaju poslovnu tajnu.

2. Lica iz stava 1. ovog člana podatke koji predstavljaju poslovnu tajnu ne smeju koristiti u lične svrhe, saopštavati ih trećim licima niti omogućiti trećim licima da ih koriste.

3. Čuvanje poslovne tajne u smislu ovih Pravila poslovanja obuhvata sledeće:

- 1) poverljivost svih podataka koji predstavljaju poslovnu tajnu i zabranu otkrivanja poslovne tajne bilo kome i na bilo koji način, osim u skladu sa propisima i ovim Pravilima poslovanja;
- 2) korišćenje papirnih dokumenata samo u sigurnom okruženju;
- 3) preduzimanje svih ekonomski razumnih preventivnih mera radi zaštite nepovredivosti i poverljivosti poslovne tajne;
- 4) kada se ne koriste, držanje dokumenata obeleženih kao poslovna tajna u zaključanom objektu, sa kontrolisanim pristupom;
- 5) čuvanje elektronskih zapisa koji su označeni kao poslovna tajna na način koji sprečava neovlašćeno lice da im pristupi (npr. zaštita lozinkom);
- 6) čuvanje arhive povezane sa transakcijama na Produktnoj berzi na način da je nedostupna svima kojima ti podaci nisu potrebni za rad;
- 7) uzdržavanje od davanja bilo kakvih izjava o poslovnim tajnama; i
- 8) uzdržavanje od upotrebe poslovne tajne za bilo kakvu ličnu upotrebu (npr. pri pisanju članaka, održavanju predavanja itd).

4. Dokumenti koji sadrže poslovnu tajnu čuvaju se na način koji obezbeđuje poverljivost, npr. u čeličnim ormarima, stolovima koji su osigurani sigurnosnim bravama i slično.

### **Otkrivanje poslovne tajne**

#### **Član 50**

1. Dokumenta i informacije koji predstavljaju poslovnu tajnu u skladu sa ovim Pravilima poslovanja mogu biti obelodanjena trećim licima samo na osnovu naloga suda i drugih nadležnih organa RS u zakonu predviđenim slučajevima i od strane:

- 1) Direktora; ili

2) lica koje ima pisano ovlašćenje Direktora da to učini.

2. Produktna berza može da dostavi podatke koji predstavljaju poslovnu tajnu i da ih stavi na uvid i nadležnim organima u drugim zemljama u svrhu nadzora, regulacije, istrage ili sprovođenja zakona, a u skladu sa zakonom.

3. U slučaju neovlašćenog otkrivanja ili gubitka poslovne tajne, lica iz člana 49. stav 1. ovih Pravila poslovanja, dužna su da bez odlaganja o tome obaveste Direktora. Direktor će preduzeti neophodne mere za otklanjanje štetnih uticaja i utvrditi okolnosti pod kojima je došlo do neovlašćenog otkrivanja ili gubitka poslovne tajne.

#### **Član 51**

1. U slučaju kršenja pravila o poslovnoj tajni, Direktor može preduzeti jednu od sledećih mera:

- 1) pokretanje sudskog postupka;
- 2) podnošenje prijave za krivična dela, privredni prestup ili prekršaj, prema potrebi;
- 3) uvođenje novih tehničkih i/ili organizacionih mera za zaštitu poslovne tajne;
- 4) donošenje novih internih pravilnika i smernica;
- 5) prestanak radnog odnosa ili druge mere u vezi sa zakonom o radu; i
- 6) druge primerene mere.

2. Direktor preduzima odgovarajuću meru u skladu sa težinom povrede, stvarnim i mogućim posledicama kršenja, kao i rizikom ponovljenih kršenja.

3. Prilikom pokretanja sudskog postupka, Direktor ima ovlašćenje da preduzima sve radnje u skladu sa zakonom.

### **IX TRŽIŠTA PRODUKTNE BERZE**

#### **Član 52**

1. U skladu sa ovim Pravilima poslovanja, Produktna berza obavlja delatnost posredovanja u procesu trgovanja robom, određuje i sprovodi pravila i procedure u vezi sa trgovanjem na Produktnoj berzi na:

- 1) Spot tržištu;
- 2) Terminskom tržištu.

2. Na Spot i Terminskom tržištu posreduje se u trgovanju robom koja je standardizovana u skladu sa posebnim Pravilnikom o standardizaciji robe koji donosi Produktna berza (u daljem tekstu: Pravilnik o standardizaciji).

3. Trgovanje se organizuje na berzanskim sastancima kontinuirano svakog radnog dana od 08:00-16:00 časova, svim proizvodima sa Listinga, i odvija se u informacionom sistemu Produktne berze – NSCOMEX i posredstvom brokera.

### **Poslovi Produktne berze na Spot tržištu**

#### **Član 53**

1. Produktna berza na Spot tržištu obavlja sledeće poslove:

- 1) prijem naloga;
- 2) kotaciju naloga;
- 3) uparivanje naloga;
- 4) obaveštavanje Članova;
- 5) vođenje i čuvanje evidencije zaključenih ugovora na spot tržištu;
- 6) druge poslove u vezi sa trgovanjem na Spot tržištu.

### **Poslovi Produktne berze na Terminskom tržištu**

#### **Član 54**

2. Produktna berza na Terminskom tržištu obavlja sledeće poslove:

- 1) prijem naloga;
- 2) kotaciju naloga;
- 3) uparivanje naloga;
- 4) obaveštavanje Članova;
- 5) vođenje i čuvanje evidencije nestandardizovanih terminskih ugovora;
- 6) druge poslove u vezi sa nestandardizovanim terminskim ugovorima.

### **Čuvanje podataka o zaključenim transakcijama**

#### **Član 55**

1. Podatke koji se odnose na vođenje i čuvanje evidencija zaključenih ugovora Produktna berza čuva trajno.

## **X. LISTING**



## **Roba**

### **Član 56**

1. Roba kojom se trguje na Produktnoj berzi je svaki proizvod koji se može fizički isporučiti, uključujući poljoprivredne proizvode, metale i njihove rude i legure i energente, u skladu sa ovim Pravilima poslovanja.
2. Terminski ugovor je nestandardizovan ugovor o kupoprodaji određene robe po unapred definisanoj ceni, a isporuka robe i konačno plaćanje vrši se određenog dana u budućnosti.
3. Predmet trgovanja na Produktnoj berzi ne mogu biti devize, efektivni strani novac, plemeniti metali i električna energija.

### **Listing Produktne berze**

### **Član 57**

1. Roba kojom se trguje na Produktnoj berzi se nalazi na Listingu Produktne berze koji Produktna berza javno objavljuje na svojoj internet stranici.
2. Svi Članovi istovremeno, ravnopravno i pod jednakim uslovima imaju jednak pristup Listingu, odnosno informacijama o robi kojom se trguje.

### **Uslovi za uključ enje na Listing**

### **Član 58**

1. Produktna berza izrađuje i vodi Listing i uključuje robu na Listing po sopstvenoj inicijativi i na inicijativu Člana.
2. Uslov da bi se roba uključila u trgovanje na Produktnoj berzi stavljanjem na Listing je da ispunjava minimalne standarde u skladu sa Pravilnikom o standardizaciji.
3. Direktor donosi odluku kojom se određena vrsta robe uključuje na Listing. Odluka sadrži određenje vrste, grupe tržišnog materijala ako je primenjivo, kao i elemente standardizacije u skladu sa Pravilnikom o standardizaciji. Inicijativa za uključ enje tačno određene vrste robe na Listing može poteći i od Člana.
4. Pravilnikom o standardizaciji se vrši standardizacija različitih vrsta robe u smislu njenih karakteristika a pre svega kvaliteta.

## **XI. ISPOSTAVLJANJE NALOGA**

### **Nalog za trgovanje**

#### **Član 59**

1. Nalogom za trgovanje na Produktnoj berzi Ovlašćeni predstavnik Člana daje Brokeru nalog da u ime i za račun Člana kupi ili proda određenu robu koja se nalazi na Listingu Produktne berze.

2. Elementi naloga za trgovanje su:

- 1) datum izdavanja i prijema naloga;
- 2) broj naloga;
- 3) pun naziv Člana - nalogodavca i Ovlašćenog predstavnika;
- 4) oznaka vrste transakcije – kupovina ili prodaja;
- 5) vrsta robe sa definisanim kvalitetom (u skladu sa Pravilnikom o standardizaciji Produktne berze);
- 6) količina robe (uključujući i opciju sve ili ništa);
- 7) mesto isporuke robe, odnosno paritet;
- 8) termin isporuke robe;
- 9) uslovi isporuke (uključujući opciju roba je spremna za isporuku u inostranstvo);
- 10) limit cena;
- 11) uslovi plaćanja (valuta);
- 12) rok važenja naloga, najviše 30 dana;
- 13) penali i naknade za nesavesno izvršenje posla, koje nalogodavac prihvata time što je ispostavio nalog;
- 14) način prijema naloga;
- 15) način plaćanja; i
- 16) drugi elementi.

3. Limit cena u nalogu prodaje, predstavlja minimalnu cenu po kojoj je potencijalni prodavac spreman da proda svoju robu. Limit cena u nalogu kupovine predstavlja maksimalnu cenu koju je potencijalni kupac robe spreman da plati za istu.

4. Direktor bliže uređuje elemente naloga u smislu stava 2. ovog člana kao i vrste naloga.

5. Podaci sadržani u nalogu za trgovanje Člana, smatraju se poverljivim i dostupni su isključivo ovlašćenim licima zaposlenim na Berzi, kao i licima kojima po Zakonu ove informacije mogu biti dostupne.

### **Ispostavljanje naloga**

#### **Član 60**

1. Ovlašćeni predstavnik Člana ispostavlja uredno popunjen nalog za trgovanje u informacijski sistem Produktne berze:

- 1) putem svoje korisničke stranice; ili
- 2) davanjem pisanih, odnosno usmenih, instrukcija Brokeru sa svim elementima naloga kada kreiranje naloga u informacijskom sistemu izvršava Broker u ime Člana preko svog naloga a na osnovu podataka koje mu daje Član.

2. Razgovori u kojima Članovi daju instrukcije Brokeru usmeno putem telefona se snimaju i o njima Broker izrađuje zvaničnu pisanu potvrdu koja sadrži sve elemente naloga.

3. Nakon primljenih instrukcija od strane Člana Broker dostavlja Članu nalog na potvrdu pre ispostavljanja naloga u informacijski sistem Produktne berze.

### **Kontrola naloga**

#### **Član 61**

1. Broker vrši formalnu proveru primljenih naloga tako što proverava verodostojnost podataka, kao i da li je nalog potpuno i ispravno popunjen.

2. Brokeri Produktne berze sprovode proveru naloga po redosledu kojim su kreirani u informacijskom sistemu Produktne berze.

3. Ukoliko je nalog popunjen u skladu sa ovim Pravilima poslovanja i opštim aktima Produktne berze Broker potvrđuje nalog, a informacijski sistem automatski obaveštava Kontrolora berze o prispelom nalogu.

4. Ukoliko nalog nije popunjen u skladu sa ovim Pravilima poslovanja i opštim aktima Produktne berze Broker pisanim ili telefonskim putem obaveštava Člana da izmeni nalog ili dostavi novi, o čemu kroz informacijski sistem Produktne berze sastavlja pisanu belešku koja se dostavlja Članu.

5. Na pisani ili usmeni zahtev Ovlašćenog predstavnika Člana, sam Broker vrši korekciju ili brisanje naloga. Razgovori u kojima Članovi daju instrukcije Brokeru usmeno putem telefona se snimaju i o njima Broker izrađuje zvaničnu pisanu potvrdu koja sadrži sve elemente naloga.

6. Nakon korekcije naloga, Broker vrši ponovnu proveru naloga i potvrđuje ga ukoliko su ispunjeni uslovi u skladu sa ovim Članom, a informacijski sistem automatski obaveštava Kontrolora berze o prispelom nalogu.

### **Verifikacija naloga**

#### **Član 62**

1. Po prijemu obaveštenja o prispelom nalogu potvrđenom od strane Brokera, Berzanski kontrolor vrši konačnu verifikaciju naloga i njihovu kotaciju na trgovanje u sistem trgovanja Produktne berze.
2. Verifikacija iz prethodnog stava se vrši po redosledu prijema urednog naloga i ukoliko su svi elementi naloga u skladu sa ovim Pravilima poslovanja i aktima Produktne berze.
3. U slučaju da nalog ne ispunjava uslove za verifikaciju, Berzanski kontrolor obaveštava Brokera da je neophodno da se nalog koriguje po istoj proceduri koju Broker primenjuje kada je sam uočio nepravilnosti iz člana 61. ovih Pravila poslovanja.
4. Nalozi za trgovanje upisuju se u elektronsku knjigu naloga, a Broker je dužan da kotirani nalog u elektronskom obliku pošalje Članu.

### **Kotacija naloga**

#### **Član 63**

1. Nalog je kotiran u sistemu trgovanja Produktne berze u vremenskom periodu u kom je aktivan i istovremeno vidljiv svim Članovima na elektronskoj tabli u sistemu za trgovanje Produktne berze.
2. Kotiranje se završava:
  - 1) momentom uparenja naloga;
  - 2) momentom isteka trajanja naloga definisanim u samom nalogu;
  - 3) povlačenjem naloga; ili
  - 4) deaktivacijom naloga.
3. Nalog je istekao kada protekne rok za njegovo uparenje naveden u samom nalogu.
4. Kotirani nalozi se automatski objavljuju na internet stranici Produktne berze, dostupnoj njenim Članovima.
5. Sve kotirane naloge za trgovanje informacioni sistem za trgovanje Produktne berze obeležava jedinstvenom vremenskom oznakom kotacije naloga za trgovanje i jedinstvenim identifikacionim brojem pod kojim je kotiran nalog za trgovanje evidentiran u berzinoj elektronskoj knjizi naloga.

### **Povlačenje i deaktivacija naloga**

#### **Član 64**

1. Ovlašćeni predstavnik Člana može povući kotirani nalog za trgovanje ispostavljanjem naloga za povlačenje po istoj proceduri po kojoj ispostavlja i nalog za trgovanje. Ovlašćeni predstavnik Člana može u svakom trenutku u toku berzanskog sastanka povlačiti prethodno ispostavljene naloge za trgovanje,

odnosno nerealizovane količine iz prethodno ispostavljenih naloga za trgovanje, osim kada je nalog u fazi realizacije.

2. Berzanski kontrolor može povući naloge za trgovanje Člana u sledećim slučajevima:

- 1) utvrđene su nepravilnosti u nalogu koje se ne mogu ispraviti;
- 2) utvrđene su nepravilnosti u nalogu iz stava 3. tačka 1) ovog člana koje mogu biti ispravljene, ali nisu ispravljene u roku od 5 dana od dana deaktivacije;
- 3) prilikom delistiranja robe sa Listinga,
- 4) prilikom prestanka statusa Člana,
- 5) prilikom zaustavljanja trgovanja,
- 6) u drugim slučajevima u skladu sa ovim Pravilima poslovanja i drugim aktima Produktne berze.

3. Berzanski kontrolor može da izvrši deaktivaciju naloga u sledećim slučajevima:

- 1) utvrđene nepravilnosti u nalogu (npr. Ovlašćeni predstavnik Člana nije ovlašćen za trgovanje određenom robom) koje se mogu ispraviti;
- 2) prilikom privremenog obustavljanja trgovanja;
- 3) prilikom suspenzije prava trgovanja Člana;
- 4) u slučaju greške u funkcionisanju informacionog sistema Produktne berze, ili u slučaju neke druge tehničke greške na strani Produktne berze.

4. Ukoliko razlog za deaktivaciju naloga prestane u roku od 5 dana od deaktivacije, nalog se ponovo aktivira u sistemu za trgovanje Produktne berze, a u suprotnom se istekom tog roka automatski povlači.

5. Berzanski kontrolor može vršiti povlačenje i deaktivaciju naloga na inicijativu Brokera.

6. U slučaju povlačenja ili deaktivacije naloga berzanski kontrolor o tome bez odlaganja obaveštava Člana koji je ispostavio nalog.

## **Storniranje Zaključnice**

### **Član 65**

1. Berzanski kontrolor može da stornira bilo koju Zaključnicu, odnosno bilo koju transakciju, u sledećim situacijama:

- 1) ukoliko je to nužno kako bi se održalo pravedno i uredno odvijanje trgovanja,
- 2) ukoliko je to nužno kako bi se zaštitili investitori ili javni interes,
- 3) ukoliko su jedan ili više elemenata Zaključnice očigledno pogrešni ili ukazuju na manipulisanje odnosno na zloupotrebu trgovanja
- 4) u drugim slučajevima u skladu sa ovim Pravilima poslovanja i drugim aktima Produktne berze

2. U slučaju storniranja Zaključnice berzanski kontrolor je dužan da o tome bez odlaganja dostavi Direktor u obrazložen pisani izveštaj, kao i da o storniranju bez odlaganja obavesti Članove koji su bili zaključili Zaključnicu.

### **Transparentnost pre transakcije**

#### **Član 66**

1. Na Spot i Terminskom tržištu Produktna berza objavljuje u sistemu Produktne berze sledeći standardizovan set podataka o ponudi i tražnji za svaku vrstu robe kojom se trguje na Produktnoj berzi tako da kupci i prodavci mogu da utvrde uslove pod kojima se trguje pojedinom vrstom robe:

- 1) datum i vreme objavljivanja naloga;
- 2) vrsta robe;
- 3) parametri kvaliteta;
- 4) količina;
- 5) cena bez PDV-a;
- 6) datum (period) u kom roba treba da bude preuzeta/isporučena;
- 7) paritet.

2. Kada je u pitanju Spot tržište, podaci iz stava 1. ovog člana se objavljuju za pet najpovoljnijih ponuda za kupovinu i prodaju za svaku vrstu robe kojom se na Produktnoj berzi trguje.

3. Kada je u pitanju Terminsko tržište, podaci iz stava 1. ovog člana se odnose na najpovoljnije uslove pod kojima se terminski trguje pojedinom vrstom robe.

4. Podaci o ponudi i tražnji iz stava 1. ovog člana moraju biti dostupni što je moguće više u realnom vremenu, a najkasnije do kraja radnog vremena tog trgovačkog dana.

### **Privremena obustava trgovanja**

#### **Član 67**

1. Berza može privremeno obustaviti trgovanje svim ili pojedinim vrstama robe uključene u trgovanje (u daljem tekstu: privremena obustava trgovanja), ukoliko proceni da je to neophodno radi zaštite Članova ili u cilju osiguravanja pravičnog i urednog trgovanja, kao i ukoliko trgovanje tom robom više nije u saglasnosti sa ovim Pravilima.

2. Berza privremeno obustavlja trgovanje i u slučaju nepravilnog funkcionisanja Sistema za trgovanje ili nemogućnosti većeg broja Članova da istovremeno, ravnopravno i pod jednakim uslovima pristupe ili koriste sistem za trgovanje, pod uslovima i na način koji su utvrđeni ovim Pravilima.

3. U slučaju nastupanja osnova za privremenu obustavu trgovanja člana, Berza rešenjem privremeno obustavlja trgovanje.

4. Privremena obustava trgovanja traje do sticanja uslova za nastavak trgovine, a najduže do isteka roka utvrđenog rešenjem o privremenoj obustavi trgovanja.

5. Rešenjem o privremenoj obustavi trgovanja, Berza naročito određuje:

- 1) vreme trajanja privremene obustave trgovanja; i
- 2) deaktiviranje naloga za trgovanje koji su ispostavljeni u sistem za trgovanje.

6. Po ispunjenju uslova za nastavak trgovanja, Berza donosi rešenje o prestanku privremene obustave trgovanja, nastavku organizovanja trgovanja i ponovom aktiviranju deaktiviranih naloga za trgovanje iz prethodnog stava.

7. Aktom iz stava 6. ovog člana određuje se:

- 1) datum berzanskog sastanka sa kojim se nastavlja organizovanje trgovanja;
- 2) berzanska cena robe za nastavak trgovanja.

### **Zaustavljanje trgovanja**

#### **Član 68**

1. Produktna berza zaustavlja trgovanje svim vrstama robe u slučaju pokretanja postupka stečaja odnosno likvidacije Produktne berze.

## **XII. TRGOVANJE ROBOM**

### **Uslovi za trgovanje**

#### **Član 69**

1. Na Produktnoj berzi mogu trgovati samo Članovi posredstvom Brokera koji zastupaju Članove i trguju na Produktnoj berzi u ime i za račun Članova Produktne berze.

2. Izuzetno od stava 1. ovog člana, na Produktnoj berzi mogu trgovati i Republika Srbija i Narodna banka Srbije.

#### **Član 70**

1. Trgovanje se organizuje na berzanskim sastancima kontinuirano svakog radnog dana od 08:00-16:00 časova. U fazi trgovanja zaključuju se transakcije na Produktnoj berzi.

2. Izuzetno od stava 1. ovog člana, u slučaju nastupanja vanrednih okolnosti, odnosno okolnosti koje nisu mogle biti planirane, a usled kojih je neophodna promptna reakcija Berze, Direktor svojom odlukom može za pojedini tržišni segment utvrditi i drugačiji raspored berzanskih sastanaka od onog iz stava 1. ovog člana. Odluka Direktora objavljuje se na internet stranici Berze.

3. Odluka iz stava 2. ovog člana, iz opravdanih razloga koji nalažu hitnost u odlučivanju, utvrđenih prilikom njenog donošenja, stupa na snagu odmah, a najkasnije prvog narednog radnog dana od dana donošenja.

### **Elektronsko uparivanje naloga**

#### **Član 71**

1. U fazi kontinuiranog trgovanja, informacioni sistem za trgovanje Produktne berze kontinuirano proverava da li postoji podudarnost relevantnih kriterijuma (vrste robe, cene, količine, sve ili ništa, kvalitet robe, paritet, datum isporuke, način plaćanja) u nalogima za prodaju i kupovinu iz prethodno kotiranih, a nerealizovanih naloga, kao i novoispostavljenih naloga za trgovanje, i kada to uslovi iz naloga za trgovanje dozvoljavaju zaključuje transakcije.

2. Nalozi za trgovanje koji čekaju realizaciju, realizuju se prema prioritetu cene iz naloga, a ukoliko su cene u dva ili više naloga jednake, prioritet se dodeljuje ranije ispostavljenom nalogu.

3. Realizacija naloga za trgovanje moguća je ukoliko su u informacioni sistem za trgovanje Produktne berze ispostavljeni nalozi suprotni po vrsti transakcije koji imaju cenu jednaku ili bolju od naloga koji čeka na realizaciju.

#### **Član 72**

1. Ispostavljeni nalog odmah se uparuje sa suprotnim nalogom najvišeg prioriteta realizacije.

2. Ukoliko dva suprotna naloga za trgovanje sadrže različite cene na osnovu kojih je moguće zaključiti transakciju tokom kontinuiranog trgovanja, transakcija će biti zaključena sa nalogom koji sadrži cenu povoljniju po kupca.

### **Delimično upareni nalozi**

#### **Član 73**

1. U slučaju da informacioni sistem Produktne berze ne izvrši uparivanje naloga ali Broker utvrdi postojanje naloga koji se delimično poklapaju, odnosno koji se poklapaju u bar 50% elemenata, Broker poziva Člana koji je ispostavio nalog da koriguje određene elemente naloga.



2. U slučaju iz stava 1. ovog člana Broker kontaktira oba Člana kako bi im preneo informacije o javnim elementima iz suprotnog naloga i pita ih da li žele da koriguju svoje naloge kako bi došlo do uparenja. Broker će kontaktirati Članove u skladu sa redosledom ispostavljanja naloga.

3. Prilikom kontaktiranja Člana Broker nema pravo da ih savetuje, niti da im prenosi informacije dobijene od Članova koje je prethodno kontaktirao.

4. U slučaju da se Član saglasi, pristupa se proceduri korekcije naloga u skladu sa članom 61. ovih Pravila poslovanja.

### **Uparivanje naloga posredstvom Brokera**

#### **Član 74**

1. U slučaju da u sistemu trgovanja ne postoji kotirani nalog koji se uparuje sa ispostavljenim nalogom ni potpuno ni delimično, Broker može na sopstvenu inicijativu pozvati drugog Člana u cilju njegovog informisanja o trenutnoj ponudi/potražnji za kupovinu/prodaju robe.

### **Zaključenje transakcije i obaveštavanje Članova**

#### **Član 75**

1. U slučaju uparivanja naloga sistem automatski formira Zaključnicu, a na osnovu nje i fakturu za izvršenu berzansku uslugu.

2. Nakon formiranja, Zaključnica iz stava 1. ovog člana se odmah šalje Članu - prodavca i kupca, koji prijemom Zaključnice saznaju ko je druga strana u zaključenom berzanskom poslu.

3. Slanjem Zaključnice smatra se da je berzanski posao zaključen i tada sledi komercijalna realizacija istog između prodavca i kupca.

### **XIII. ZAKLJUČNICA**

#### **Član 76**

1. Predmet Zaključnice je roba navedena u nalogu za trgovanje, u količini koja je realizovana.

2. Elementi Zaključnice su:

- 1) datum trgovanja;
- 2) vreme transakcije;
- 3) vrsta i kvalitet robe;
- 4) količina robe;
- 5) cena robe;
- 6) valuta;
- 7) vrednost ugovora;
- 8) rok isporuke;
- 9) mesto isporuke;
- 10) način isporuke;
- 11) način plaćanja;
- 12) drugi elementi.

3. Sastavni deo Zaključnice su i prava i obaveze u slučaju oscilacija od ugovorenih parametara količine i kvaliteta ili odstupanja od dogovorenog mesta isporuke robe.

4. Bliže elemente Zaključnice u skladu sa stavom 2. ovog člana propisuje Direktor.

### **Roba u podlozi Zaključnice**

#### **Član 77**

1. Zaključnice moraju sadržati tačan opis robe u podlozi, uključujući količinu, kvalitet i lokaciju robe.
2. Na vrstu i količinu robe u podlozi terminskog ugovora se primenjuju odredbe Pravilnika o standardizaciji.
3. Dozvoljena oscilacija u količini prilikom isporuke robe je 2% od količine predviđene Zaključnicom.
4. U slučaju da postoji nedozvoljena oscilacija u skladu sa stavom 3. ovog člana ta oscilacija se dokumentuje u pisanom obliku, a odgovarajući dokument se dostavlja Produktnoj berzi.
5. Na osnovu dokumenta iz stava 4. ovog člana vrednost robe se umanjuje, odnosno uvećava za odgovarajući procenat.
6. U slučaju izmene vrednosti robe naknada Produktne berze se neće umanjiti ukoliko bi se za izmenjenu transakciju platila manja naknada, a povećaće se ukoliko bi se za izmenjenu transakciju platila veća naknada.

### **Mesto isporuke robe**

#### **Član 78**

1. Mesto isporuke kod zaključenih transakcija je mesto na koje je prodavac dužan da isporuči odnosno stavi na raspolaganje robu kupcu, na svoj rizik i troškove i na sopstvenu odgovornost.
2. Za definisanje načina prevoza i isporuke robe u transakcijama zaključenim na Produktnoj berzi se koriste definicije standarda Incoterms 2020.

### **Cena robe, vrednost ugovora i zona fluktuacije**

#### **Član 79**

1. Cena kod zaključenih transakcija se definiše u dinarima po jedinici mere (kg, t, l, m<sup>3</sup>). Troškovi transporta do mesta isporuke prema definicijama Incoterms 2020 su uračunati u cenu.
2. Vrednost ugovora se dobija kada se cena pomnoži sa količinom.
3. Produktna berza objavljuje berzansku cenu na paritetu luke i berzansku cenu bez pariteta luke, pri čemu se obe berzanske cene izračunavaju na osnovu Uputstva o utvrđivanju i objavljivanju cene robe.
4. Direktor može svojom odlukom utvrditi postojanje Zone fluktuacije za određene robe.
5. Ukoliko bi uparivanje naloga dovelo do formiranja Zaključnice koja bi se nalazila izvan Zone fluktuacije iz stava 4. ovog člana, odnosno u kojoj bi se cena nalazila izvan Zone fluktuacije, nalozi se neće upariti a Zaključnica se neće formirati.

### **Rok isporuke robe na Spot tržištu**

#### **Član 80**

1. Za transakcije zaključene na Spot tržištu, rok za isporuku robe Kupcu je definisan Zaključnicom, pri čemu roba mora biti isporučena i preuzeta u roku od sedam radnih dana od zaključene transakcije.

### **Terminski ugovori**

#### **Član 81**

1. Na terminskom tržištu robe, Zaključnica je Terminski ugovor.
2. Terminski ugovor se zaključuje u pisanoj formi elektronskim putem preko informacionog sistema Produktne berze.
3. Minimalni elementi terminskog ugovora, koji čine obrazac terminskog ugovora, su:
  - 1) Broj transakcije;

- 2) Vreme zaključenja;
- 3) Sledeći podaci o prodavcu i kupcu:

- (1) Poslovno ime;
- (2) Matični broj;
- (3) PIB;
- (4) Adresa;
- (5) Telefon;
- (6) E-mail;

- 4) Vrsta robe;
- 5) Cena;
- 6) Vrednost ugovora;
- 7) Termin isporuke;
- 8) Mesto isporuke;
- 9) Način isporuke;
- 10) Valuta plaćanja;
- 11) Način plaćanja.

4. Terminski ugovor koji se zaključuje na Produktnoj berzi mora da sadrži najmanje sve elemente iz stava 3. ovog člana.

5. Rok isporuke robe kod terminskih ugovora je datum dostavljanja odnosno stavljanja na raspolaganje robe kupcu i definisan je zaključenim terminskim ugovorom.

6. Rok isporuke robe kod terminskih ugovora ne može biti kraći od sedam radnih dana od zaključene transakcije.

7. Na terminske ugovore zaključene na Produktnoj berzi se primenjuju odredbe ovih Pravila poslovanja koje se odnose na Zaključnicu.

### **Dodatak Zaključnici**

#### **Član 82**

1. Strane u zaključenoj transakciji imaju pravo da Produktnoj berzi podnesu zajedničku izjavu, odnosno odvojene izjave sa istom sadržinom, kojima se menjaju elementi transakcije tako što Produktna berza formira dodatak Zaključnici.

2. Dodatkom Zaključnici ne mogu da se menjaju cena, količina i kvalitet robe iz Zaključnice.

3. Odmah po prijemu dokumentacije iz stava 1. ovog člana Broker Produktne berze proverava da li ista sadrži sve neophodne elemente, i ukoliko je dokumentacija valjana formira se dodatak Zaključnici, u kom se navodi koji elementi Zaključnice neće važiti već će se umesto njih primeniti dodatak Zaključnici. U slučaju da podneta dokumentacija nije valjana Broker o tome bez odlaganja obaveštava kupca i prodavca.

4. U slučaju iz stava 1. naknada Produktne berze se neće umanjiti ukoliko bi se za izmenjenu transakciju platila manja naknada, a povećaće se ukoliko bi se za izmenjenu transakciju platila veća naknada.

5. Formiranje dodatka Zaključnici ne utiče na obračun berzanske cene, odnosno berzanska cena izračunata na osnovu inicijalne Zaključnice se neće menjati nakon izmene iste.

6. Dodatak Zaključnici ne utiču na osnovnu Zaključnicu i registruje se odvojeno, kao post trgovačka aktivost.

### **Raskid zaključene transakcije**

#### **Član 83**

1. Transakcije će se smatrati raskinutim ukoliko nastupi događaj koji se može smatrati višom silom a zbog kog nije moguće ispuniti obaveze u skladu sa zaključenom transakcijom.

2. U slučaju nastupanja događaja iz stava 1. ovog člana strana koja zbog tog događaja nije u mogućnosti da ispuni svoju obavezu je dužna da bez odlaganja o tome obavesti Robnu berzu, koja nakon toga bez odlaganja obaveštava drugu stranu.

3. Druga strana može pokrenuti postupak Posredovanja, odnosno arbitraže.

4. U slučaju raskida transakcije u toku trgovanja nalozi se ne vraćaju u trgovanje.

5. U slučaju raskida zaključene transakcije iz ovog člana svaka strana nadoknađuje svoje troškove nastale pre raskida transakcije, osim ako se drugačije ne dogovore.

6. Raskid Zaključnice ne utiče na obračun berzanske cene, odnosno berzanska cena izračunata na osnovu inicijalne Zaključnice se neće menjati nakon raskida iste.

7. U slučaju iz stava 1. naknada Produktne berze se neće umanjiti.

### **Transparentnost posle transakcije**

## **Član 84**

1. Produktna berza je dužna da, za zaključene transakcije robom, na internet stranici objavljuje sledeće:

- 1) dan trgovanja;
- 2) identifikacionu oznaku robe; i
- 3) dnevnu ponderisanu cenu.

2. Produktna berza je dužna da, za zaključene terminske ugovore, objavljuje najmanje sledeće:

- 1) dan zaključenja;
- 2) identifikacionu oznaku vrste robe; i
- 3) dnevnu ponderisanu cenu.

## **Vođenje poslovne evidencije**

### **Član 85**

1. ProduktnaRobna berza vodi elektronsku evidenciju i dokumentaciju o zaključenim transakcijama tržišnim materijalom i čuva je u elektronskom obliku na način kojim se:

- 1) omogućava lako utvrđivanje svih izmena, odnosno sadržaja dokumentacije i evidencija pre takvih korekcija;
- 2) onemogućava svaka nedozvoljena naknadna izmena dokumentacije ili evidencija.

## **XIV. BERZANSKA CENA ROBE**

### **Objavljivanje berzanske cene**

### **Član 86**

1. Ukoliko je tokom trgovačkog dana bilo trgovanja određenom robom u odgovarajućem obimu, Produktna berza će najkasnije do kraja sledećeg trgovačkog dana objaviti berzansku cenu robe. Ta cena se objavljuje posebno za svaku vrstu robe kojom se trguje na Produktnoj berzi.

2. Berzanska cena robe predstavlja dnevnu ponderisanu cenu robe iz svih zaključenih ugovora na Produktnoj berzi kojim se trgovalo tom robom tokog tog trgovačkog dana, pod uslovom da je robom trgovano u odgovarajućem obimu.

3. Produktna berza usvaja uputstvo u kom između ostalog bliže utvrđuje:

- 1) koji dnevni obim trgovanja će se smatrati dovoljnim za svaku vrstu robe kojom se trguje na Produktnoj berzi kako bi se obračunala i objavila dnevna ponderisana cena svih zaključenih ugovora tokom tog trgovačkog dana za tu vrstu robe;
- 2) elemente za računanje cene iz stava 1. ovog člana;
- 3) kategorije cena iz stava 1. ovog člana u zavisnosti od mesta i termina isporuke;
- 4) metodologiju za utvrđivanje berzanske cene u slučaju da se tokom tog trgovačkog dana određenim tržišnim materijalom nije trgovalo u odgovarajućem obimu.

### **Objavljivanje troškova transporta**

#### **Član 87**

1. Produktna berza objavljuje tabelarni pregled troškova transporta robe, pri čemu će se objavljeni troškovi transporta robe koristiti u periodu od šest meseci od objavljivanja. Nakon isteka perioda od šest meseci Produktna berza će objaviti nov tabelarni pregled troškova transporta robe.

2. Produktna berza troškove transporta obračunava na osnovu najmanje 3 raspoloživa tarifnika prevoznika i objavljuje ih tabelarno, tako da se u prvoj koloni u tabeli prikažu troškovi transporta za razdaljinu od 10 kilometara, a da se u svakoj sledećoj koloni prikažu troškovi transporta za po 10 kilometara dužu razdaljinu (prva kolona – 10 kilometara, druga kolona – 20 kilometara, treća kolona – 30 kilometara, itd).

3. Ukoliko Direktor proceni da je došlo do značajne promene troškova transporta robe on može da obračuna i objavi novi tabelarni prikaz troškova transporta robe i pre isteka perioda od šest meseci.

### **Objavljivanje troškova skladištenja**

#### **Član 88**

1. Produktna berza objavljuje tabelarni pregled troškova skladištenja, pri čemu će se objavljeni troškovi skladištenja koristiti u periodu od šest meseci od objavljivanja. Nakon isteka perioda od šest meseci Produktna berza će objaviti nov tabelarni pregled troškova skladištenja.

2. Produktna berza troškove skladištenja obračunava na osnovu najmanje-3 raspoloživa tarifnika o ceni skladištenja za određen period i objavljuje ih tabelarno, tako da se u svakoj koloni prikažu troškovi skladištenja za po jedan mesec.

3. Ukoliko Direktor proceni da je došlo do značajne promene troškova skladištenja on može da obračuna i objavi novi tabelarni prikaz troškova lagera i pre isteka perioda od šest meseci.

## **XV. TRGOVANJE REPUBLIKE SRBIJE**

### **Član 89**

1. Izuzetno od člana 60. ovih Pravila poslovanja, Republika Srbija i Narodna banka Srbije ispostavljaju naloge za trgovanje ili korišćenjem brokera Produktne berze ili preko Ovlašćenih predstavnika, na osnovu odgovarajućeg ovlašćenja dostavljenog Produktnoj berzi.

2. Bliži uslovi za trgovanje Republike Srbije i Narodne banke Srbije na Produktnoj berzi utvrđuju se ugovorom koji zaključuje Produktna berza sa ovlašćenim predstavnicima Republike Srbije, odnosno Narodne banke Srbije.

## **XVI. ISPORUKA ROBE**

### **Utvrđivanje saobraznosti isporučene robe sa nalogom**

### **Član 90**

1. Kontrola saobraznosti robe koja se isporučuje sa robom iz zaključene transakcije jeste utvrđivanje podudarnosti kvaliteta i količine robe, obezbeđuju je u dogovoru kupac i prodavac a troškove kontrole snosi kupac osim u slučaju ako se strane drugačije ne dogovore.

2. Kontrola se vrši u zavisnosti od ugovorenog mesta preuzimanja robe na sledeći način:

- 1) ako se roba preuzima u prostorijama prodavca, od strane kupca, kontrola se vrši nakon utovara robe u vozilo kupca, a pre napuštanja prostorija prodavca;
- 2) ako prodavac doprema robu do mesta ili tačke (prema Incoterms 2020) navedene u nalogu, kontrola robe se vrši na tom mestu isporuke dok se roba nalazi u vozilu koje je robu dopremilo;
- 3) ako se prenos vlasništva vrši bez vršenja transporta, odnosno prenosom vlasništva nad robom, pri čemu roba ostaje u istom skladišnom prostoru, kontrola se vrši uzorkovanjem u prostoru gde se roba nalazi.

3. Kontrola saobraznosti robe se vrši u skladu sa pravilnikom kojim se utvrđuju metode fizičkih i hemijskih analiza za kontrolu kvaliteta odnosno drugim odgovarajućim propisom, a vrši je ovlašćena kontrolna kuća, osim u slučajevima kada se kupac i prodavac drugačije dogovore u pisanom obliku i to pismeno dostave Produktnoj berzi.



4. U slučaju da nisu saglasni sa izvršenom kontrolom robe kupac i prodavac mogu u roku od 24h od prijema potvrde iz prethodnog stava da zahtevaju da se izvrši super analiza kvaliteta odnosno kvantiteta robe. Super analizu vrši druga kontrolna kuća oko koje su se obe strane složile, a ako ne mogu da se slože oko te druge kontrolne kuće nju će odabrati Produktna berza.

#### **Član 91**

1. Ukoliko se nakon kontrole iz člana 90. ovih Pravila poslovanja utvrdi da roba nije saobrazna sa odgovarajućim elementima Zaključnice, transakcija se raskida.

2. Izuzetno od prethodnog stava, kupac može da:

- 1) u dogovoru sa prodavcem, preuzme istu vrstu robe na drugom paritetu, pri čemu se ne smeju povećavati troškovi transporta i taj dogovor mora biti u pisanom obliku dostavljen Produktnoj berzi; ili
- 2) u dogovoru sa prodavcem izmeni rok isporuke pri čemu taj dogovor mora biti u pisanom obliku dostavljen Produktnoj berzi.

3. U slučaju daljeg spora pokreće se postupak Posredovanja, a po potrebi i Berzanske arbitraže.

#### **Odgovornost Produktne berze u pogledu isporuke robe**

#### **Član 92**

1. Strane u transakciji zaključenoj na Produktnoj berzi ne mogu podneti Produktnoj berzi nikakav zahtev za nadoknadu bilo koje vrste štete ili naknade na osnovu neispunjavanja obaveza prodavca ili kupca predviđenih Zaključnicom formiranom kao rezultat transakcija obavljenih na Produktnoj berzi.

2. Odgovornost Berze u vezi sa isporukom robe je ograničena na primenu pravila Produktne berze.

### **XIX. VANSUDSKO REŠAVANJE SPOROVA U TRGOVANJU NA PRODUKTOJ BERZI**

#### **Član 93**

1. Radi sporazumnog rešavanja sporova između Članova u vezi sa transakcijama zaključenim na Produktnoj berzi Članovi se upućuju na postupak Posredovanja, odnosno berzanske arbitraže koji sprovodi BAC.

#### **Posredovanje**

#### **Član 94**

1. U slučaju spora vezanog za trgovanje na Produktnoj berzi, Članice će prvo pokušati da reše spor koristeći Posredovanje.

2. Posredovanje Produktne berze je bliže uređeno posebnim aktom Produktne berze.

### **Berzanska arbitraža**

#### **Član 95**

1. U slučaju da spor između Članova u vezi sa trgovanjem na Produktnoj berzi ne bude rešen u skladu sa članom 94. ovih Pravila poslovanja postupkom Posredovanja, takav spor će se rešavati berzanskom arbitražom koja je organizovana na BAC i vrši se u skladu sa aktima BAC.

2. Sedište arbitraže je u Beogradu, RS, i primenjuje se pravo RS.

3. U slučaju da se Član ne pridržava konačne arbitražne presude usvojene u postupku berzanske arbitraže, Direktor može odlučiti da objavi ovu informaciju na oglasnoj tabli Produktne berze i / ili na internet stranici Produktne berze. Direktor takođe može odlučiti da o toj činjenici obavesti druge Članove na bilo koji način koji smatra prikladnim.

4. U slučaju da Član ne izvrši avansno plaćanje vezano za pokriće troškova berzanske arbitraže, Direktor može odlučiti da objavi ovu informaciju na oglasnoj tabli Produktne berze i / ili na internet stranici Produktne berze. Direktor takođe može odlučiti da o toj činjenici obavesti druge Članove na bilo koji način koji smatra prikladnim.

### **XX. UGOVORNA KAZNA, MENICE I BANKARSKE GARANCIJE**

#### **Ugovorna kazna**

#### **Član 96**

1. U slučaju da je samo jedan član odgovoran za neispunjenje obaveza iz zaključnice, odnosno za raskid zaključnice, on će biti dužan da drugoj strani isplati ugovornu kaznu u iznosu od 5% od vrednosti neispunjenog dela obaveze.

#### **Menice**

#### **Član 97**

1. Direktor Produktne berze može da propiše slučajeve u kojima će Članovi biti dužni da Produktnoj berzi dostave blanko menice.

2. U slučaju iz stava 1, ukoliko po okončanju postupka Posredovanja, odnosno arbitraže, Član koji je dužan da drugom Članu isplati naknadu štete to ne učini u roku od 30 dana Produktna berza će popuniti blanko menicu koju joj je predao taj Član i istu će dostaviti Članu koji ima pravo da potražuje naknadu štete.

### **Bankarska garancija**

#### **Član 98**

1. Direktor Produktne berze može da propiše slučajeve u kojima će Članovi biti dužni da Produktnoj berzi dostave bankarsku garanciju.

2. Direktor Produktne berze može da propiše da će, ukoliko po okončanju postupka Posredovanja, odnosno arbitraže, Član koji je dužan da drugom Članu isplati naknadu štete to ne učini u roku od 30 dana Produktna berza bankarsku garanciju dostaviti Članu koji ima pravo da potražuje naknadu štete.

## **XXI. DRUGA PRAVILA U VEZI SA BERZANSKIM POSLOVANJEM**

### **Informacioni sistem Produktne berze**

#### **Član 99**

1. Produktna berza obezbeđuje adekvatan informacioni sistem koji omogućava nesmetano funkcionisanje trgovanja na Spot i Terminkom tržištu.

2. Produktna berza obezbeđuje efikasnu kontrolu i zaštitu informacionog sistema, koji osigurava sigurnost, potpunost i tajnost svih podataka, a naročito:

- 1) zaštitu hardvera i softvera od neovlašćenog pristupa podacima, kontrolom pristupa preko dodele ovlašćenja i autorizacije korisnika tako što svaki korisnik ima ime i lozinku, kao i ograničenja ovlašćenja u skladu sa svojom ulogom u procesu rada;
- 2) adekvatnu obuku za korišćenje sistema primenom procedura propisanih za njegovu zaštitu koja je obavezna i uključuje upoznavanje korisnika sa novinama odmah nakon bilo kakve promene u sistemu;
- 3) da svako lice koje ima pristup radnoj stanici koja je povezana na informacioni sistem Produktne berze mora da ima korisničko ime i šifru i dostupnost samo funkcijama koje su neophodne za vršenje posla tog lica u skladu sa organizacijom i sistematizacijom radnih mesta, s tim da jedno korisničko ime i šifru može da koristi samo jedno lice;
- 4) da se u bazu podataka unose samo podaci koji su odobreni i da su u informacioni sistem uneti svi podaci čiji je unos odobren, tako što sintaksnu proveru unetih podataka vrši softver i tako što kontrolu podataka koji se odnose na trgovanje vrše broker i kontrolor Produktne berze;
- 5) da se redovno vrši provera tačnosti unetih podataka.

3. Izvodi iz informacionog sistema Produktne berze nose datum i vreme sastavljanja i potpis ovlašćenog lica.

## **Rešavanje sukoba interesa**

### **Član 100**

1. Produktna berza i Članovi Berze, članovi organa i zaposleni Produktne berze i Članova, dužni su da u slučaju sukoba svojih interesa sa interesima drugih učesnika u trgovanju i u svrhu održavanja fer, pravičnog i transparentnog trgovanja, postupaju na način kojim se štite interesi trgovanja.

2. Sukob interesa postoji kada lice iz stava 1. ovog člana odlučuje ili učestvuje u donošenju odluke kod koje ima lični interes ili je blisko povezano sa licem na koga se data odluka odnosi, a imajući u vidu okolnosti iz kojih se može razumno pretpostaviti da postojanje takvog odnosa može umanjiti njegovu objektivnost i nepristranost u donošenju date odluke.

3. U slučaju postojanja sumnje da bi lice iz stava 1. ovog člana moglo da dođe u sukob interesa u smislu odredbi ovog člana, Produktna berza na sopstvenu inicijativu ili predlog Člana pokreće postupak pred Direktorom radi utvrđivanja da li u konkretnom slučaju postoji sukob interesa i ukoliko postoji preporučuju se mere i postupci za izbegavanje mogućih negativnih posledice tog sukoba.

## **Lične transakcije**

### **Član 101**

1. Produktna berza obezbeđuje da sva relevantna lica potpisuju izjavu:

- 1) da su upoznata sa zabranjenim aktivnostima i merama Produktne berze u vezi sa ličnim transakcijama i odgovarajućim obaveštavanjima;
- 2) da su dužna da obaveste Produktnuberzu o svim ličnim transakcijama.

2. Produktna berza vodi evidencije o svim ličnim transakcijama koje uključuju sva odobrenja ili zabrane u vezi sa ličnim transakcijama.

3. U slučaju poveravanja poslova drugom licu, Produktna berza ugovorom nalaže da pružalac usluga vodi evidenciju ličnih transakcija relevantnih lica pružaoca usluge i da, na zahtev Produktne berze, odmah dostavi informacije o ličnim transakcijama.

## **Rokovi čuvanja evidencija i poslovne dokumentacije**

### **Član 102**

1. Produktna berza svu dokumentaciju i evidencije o svim transakcijama robom čuva pet godina nakon isteka poslovne godine na koju se ti podaci odnose.
2. Poslovnu dokumentaciju u kojoj su uređena međusobna prava i obaveze Produktne berze i njenih Članova (pre svega ugovor o članstvu), Produktna berza čuva pet godina po isteku poslovne godine u kojoj je raskinut ugovorni odnos sa Članom.
3. Produktna berza čuva evidencije i poslovnu dokumentaciju u roku dužem od propisanog u st. 1. i 2. ovog člana, ukoliko je to potrebno radi sprovođenjasudskog spora.
4. Podatke koji se odnose na vođenje i čuvanje evidencija zaključenih ugovora Produktna berza čuva trajno.

## **XXI. ZAVRŠNE ODREDBE**

### **Član 103**

1. Ova Pravila poslovanja stupaju na snagu i primenjuju se protekom roka od 15 dana od dana objavljivanja na internet stranici Produktne berze.
2. Svi Članovi su dužni da u roku iz stava 1. ovog člana ispune uslove propisane ovim pravilima poslovanja i da potpišu nov ugovor o članstvu sa Produktnom berzom.
3. Članovima koji ne postupe u skladu sa stavom 2. ovog člana će biti onemogućeno da ispostavljaju naloge na Produktnoj berzi, odnosno biće im onemogućeno da trguju, sve dok ne ispune uslove propisane ovim pravilima poslovanja i dok ne potpišu nov ugovor o članstvu sa Produktnom berzom.

**PREDSEDNIK SKUPŠTINE AKCIONARA**

**Đoka Živkov**

